

Wprowadzenie

Podstawowym warunkiem przemian zmierzających do wdrażania zasad gospodarki rynkowej jest racjonalny przebieg procesów transformacji całości gospodarki narodowej oraz poszczególnych jej sektorów, w tym przedsiębiorstw przemysłowych i związanych z nimi przestrzennych struktur przemysłowych. Efektywne sterowanie tymi procesami wymaga coraz precyzyjniejszego poznania związanych z nimi mechanizmów, co umożliwi wypracowywanie coraz precyzyjniejszych instrumentów sterujących tym procesem. Można więc przyjąć, iż procesy te przez następne lata będą należeć do wiodących problemów badawczych nauk ekonomicznych a także geografii przemysłu. Mając na uwadze chęci włączenia się do rozwiązywania tych aktualnych problemów badawczych, w ramach działalności Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego prezentujemy kolejne prace badawcze związane z transformacją przedsiębiorstw przemysłowych i związanych z nimi struktur przestrzennych. Zdajemy sobie sprawę, iż badania z tego zakresu natrafiają obecnie na bardzo dużą barierę informacyjną ale nie oznacza to, iż mają zostać zaniedbane.

Do tej idei nawiązuje czwarty tom Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG, poświęcony problemom transformacji struktur przemysłowych w procesie wdrażania reguł gospodarki rynkowej. Chcemy w ten sposób włączyć się do szerokiej dyskusji nad przebudową polskiej gospodarki, która winna być konkurencyjna i zdobywać coraz poważniejszą pozycję w jednoczącej się Europie a także w układzie gospodarki globalnej. Mamy również nadzieję zwiększyć w ten sposób zainteresowanie problematyką badawczą z zakresu geografii przemysłu młodszych pracowników, co jak widać ze składu autorskiego obecnego tomu zaczyna nam się udawać. Wdzięczni będziemy za wszystkie uwagi i nowe propozycje odnośnie przyszłych tomów prac komisji.

Niniejszy tom otwierają rozważania B. Domańskiego (Uniwersytet Jagielloński Kraków) poświęcone wpływowi zagranicznych inwestycji zagranicznych na obszary metropolitarne w Polsce. Autor szczególną uwagę zwraca na skalę koncentracji przestrzennej zagranicznych inwestycji, rozmieszczenie ich w strukturze obszarów metropolitarnych oraz na czynniki lokalizacji nowych zakładów przez kapitał zagraniczny.

A. Wieloński i A. Bazydło (Uniwersytet Warszawski Warszawa) podejmują problematykę roli procesu integracji z Unią Europejską w przemianach strukturalnych polskiego przemysłu. Akcentują rolę kapitału zagranicznego w proeksportowej restrukturyzacji przemysłu oraz określają konkurencyjność produktów na rynku.

Z. Ziolo (Akademia Pedagogiczna Kraków) i S. Piróg (Urząd Marszałkowski Kraków) analizują lokalizację i koncentrację przestrzenną centrów decyzyjnych (zarządów) wiodących firm europejskich, które traktują jako szczególnie ważne elementy sterujące tymi złożonymi, często ponadnarodowymi strukturami produkcyjnymi. Zwracają także

uwagę na ich strukturę branżową i rozmiary potencjału produkcyjnego w świetle wartości kapitału i poziomu zatrudnienia.

Przestrzenne struktury przemysłowe w podstawowym stopniu kształtują układy osadnicze oraz wpływają na ich trwałość w przestrzeni społeczno-gospodarczej. Identyfikację tej interesującej problematyki zawiera praca J. Rajmana (Akademia Pedagogiczna Kraków), analizująca trwałość układów przemysłowo-osadniczych na obszarze dorzecza Małej Panwi w okresie ponad 200 lat.

Procesy transformacji przedsiębiorstw przemysłowych przebiegają odmiennie zarówno w układach przestrzennych jak i w poszczególnych branżach. Wskazuje na to analiza E. Rydza i W. Szymańskiej (Pomorska Akademia Pedagogiczna Słupsk) poświęcona funkcjonowaniu przemysłu obuwniczego w rejonie Słupska oraz P. Czaplińskiego (Pomorska Akademia Pedagogiczna Słupsk) wskazująca na rolę w tym zakresie polityki regionalnej. Różne tendencje procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłowych na wybranych przykładach z obszaru Polski Południowo-Wschodniej prezentuje T. Rachwał (Akademia Pedagogiczna Kraków) a K. Widermann (UJ Kraków) analizuje działania na rzecz restrukturyzacji polskiego hutnictwa. P. Śleszyński (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN Warszawa) przedstawia analizę koncentracji siedzib ważniejszych przedsiębiorstw określając w ten sposób atrakcyjność przestrzeni miasta Warszawy dla ich lokalizacji.

W. Kamińska (Akademia Świętokrzyska Kielce) przedstawia instrumenty prawne polityki państwa na rzecz rozwoju sektora małych i średnich firm a na tym tle D. Reško (Profex Krynica) prezentuje kształtowanie się przedsiębiorstwa usługowo-handlowego należącego do tego sektora.

Procesy restrukturyzacji, jak podkreśla L. Luchter (Uniwersytet Jagielloński Kraków), wpływają także na poświęcaniu większej uwagi zagadnieniom ekologicznym. Ilustruje to zmiana skali zanieczyszczeń gazowych w krajowych elektrowniach zawodowych. Procesy transformacji gospodarki krajowej, w tym przemysłu wpływają również na inne dziedziny życia. Wskazuje na to praca J. Majewskiego (Uniwersytet Warszawski Warszawa) podejmującego wpływ zmian strukturalnych przemysłu na przewozy kolejowe oraz M. Borowiec (Akademia Pedagogiczna Kraków), zajmująca się zmianami kierunków studiów w Akademii Ekonomicznej w nawiązaniu do zmian systemu gospodarowania.

Procesy transformacji gospodarki w innych rozmiarach dokonują się w skali wielkich państw. Nawiązuje do tego interesujące studium Z. Szota (Akademia Pedagogiczna, Kraków) poświęcone problematyce transformacji przemysłu w Federacji Rosyjskiej.

Zbigniew Ziolo